
Sana ei mennyt perille

Kim Groop: With the Gospel to Maasailand. Lutheran Mission Work among the Arusha and Maasai in Northern Tanzania 1904–1973. Åbo Akademis Förlag 2006. 353 s.

■ Kim Groopin luterilaista lähetystyötä maa-kielisten kansojen parissa Pohjois-Tansaniassa käsittelevä väitöskirja

heittää heti ensimmäisillä sivuillaan (s. 11) lukijalle herkkupalan todetessaan, että vuosikymmenten lähetystyön jälkeen vuonna 1969 maasaiden parissa oli vain noin 300 aktiivista luterilaista. Tulos on lähetystyön kannalta huonon ja surkean välillä. Tämän perusteella voisi kysyä, miksi tulos oli tällainen? Oliko tarjottu hyödyke (kristinusko) sellainen, etteivät potentiaaliset kulluttajat katsoneet sen tarjoavan itselleen mitään, vai markkinoitiinko hyödykettä niin huonosti, ettei sitä pidetty tavoiteltavana?

Tekijä ei rakenna tutkimustaan tämän kysymyksen selittämisen varaan. Sen sijaan hän lähestyy aihettaan varsin perinteisen organisatorisen kirkkohistorian näkökulmasta selvittäen mitä toimintamuotoja ja -tapoja lähetysaarnajilla missäkin vaiheessa oli kristinuskon levittämiseksi. Silti tämä työ ei ole lähetystyön historiaa sen perinteisimmässä muodossa, sillä Groop tekee eräänlaisia älyllisiä sivuhyppäyksiä, joissa hän tarkastelee lähetystyötä ja siihen vaikuttaneita tekijöitä osittain myös vastaanottavan kulttuurin kontekstissa. Nimenomaan nämä sivuhyppäykset ovat ei-kirkkohistorioitsijan kannalta väitöskirjan kaikkein mielenkiintoisinta antia. Niinpä esimerkiksi Groopin analyysi lähetysaarnajien niivasta suhtautumisesta maasaiden sosiaalisen järjestelmän kannalta keskeiseen miesten ympärileikkaukseen ja tämän suhtautumisen lähetystyölle aiheuttamista ongelmista on monilta osin varsin nautittavaa luettavaa.

Yleisesti ottaen Groop lä-

hestyy aihettaan kuitenkin varsin selkeästi lähetysaarnajien näkökulmasta ja kronologisesti. Hän onkin jakanut työnsä neljään pääluukuun lähetystyössä selvästi erottuvien ajanjaksojen mukaan. Ensimmäinen osa käsittelee saksalaisten lähetysaarnajien työtä Arushan alueella vuosina 1904–22, toinen osa heidän toimintaansa maasaiden parissa vuosina 1922–40 ja kolmas yleisluterilaista lähetystyötä Maasaimaalilla vuosina 1940–63. Viimeisessä osassa eletään jo itsenäistyneen Tansanian luterilaisen kirkon aikaa ja kuvataan miten lähetysaarnajat toimivat afrikkalaisen johdon alaisuudessa tribalismin ja nationalismin ristipaineissa. Koska lähetysaarnajat eivät tässä vaiheessa olleet enää samalla tavalla lähetystyön johdossa kuin aikaisemmin, voi tämän osion sanoa menevän tavallaan tutkimuksen teeman ulkopuolelle. Tästä huolimatta sen mukaan ottaminen on perusteltua ainakin sikäli, että siinä afrikkalaiset näytetään itsenäisinä toimijoina selkeämmin kuin aikaisemmissa luvuissa.

Lähetystyöntekijöiden toimintaa tekijä analysoi kolmen käsitteen kautta. Näistä ensimmäinen on ”holismi”, jolla Groop tarkoittaa ennen muuta sitä, että pelkän evenkelioimisen ohella lähetys ajoi asiaansa myös koulu- ja sairaanhoitotyön avulla. Toiset kaksi käsitettä ovat ”kontekstualisoiminen” ja ”kotimaistaminen” (*indigenisation*), joilla viitataan lähettien pyrkimykseen esittää viestinsä siten, että se oli afrikkalaisille mahdollisimman ymmärrettävä, ja heidän pyrkimyksiensä antaa afrikkalaisille

itselleen suuri rooli kristinuskon levittämisessä osin nimenomaan ymmärrettävyyden parantamiseksi. Groopin johtopäätös on, että sekä holismi, kontekstualisoiminen että kotimaistaminen olivat koko tutkitavalla ajalla luterilaisten lähetysaarnajien toiminnan punaisena lankana (s. 320). Tällainen johtopäätös epäilemättä voidaan vetää, jos käytetyt termit määritellään siten kuin Groop on sen tehnyt.

Ongelmana on, että hän määrittelee nämä termit pelkästään lähetystyön tavoitteiden toteuttamisen kannalta, jolloin erityisesti kontekstualisoiminen ja kotimaistaminen tulevat määritellyiksi kovin kapeasti. Niihin voisi sisällyttää esimerkiksi sellaisia ilmiöitä kuin lähettien halukkuus hyväksyä afrikkalaiset kulttuuripiirteet kristittyjen keskuudessa tai lähettien halukkuus antaa afrikkalaisille päätösvaltaa lähetystä ja seurakuntia koskevissa asioissa. Jos termit määriteltäisiin tällä tavalla laajemmin, ei johtopäätös välttämättä olisi noin yksiselitteinen, sillä afrikkalaisen kulttuurin moniin aspekteihin ainakin saksalaiset lähetysaarnajat näyttävät suhtautuneen kovin kielteisesti. Tältä osin lähetysaarnajien toiminnasta olisikin luultavasti saatu monipuolisempi kuva, jos sitä olisi tarkasteltu enemmän ulkoapäin ja rohkeammin lähetystyön näkökulmasta irrottautuen.

Mielenkiintoiseen kysymykseen siitä, miksi kristinusko ei levinnyt maasaiden keskuudessa, tekijä on lähteistään löytänyt paljon selityksiä, jotka allekirjoittaneen tulkitsemina olivat suurin piirtein seuraavat:

lähetyksen resurssipula, kieli-ongelmat, lähettien alentuva suhtautuminen afrikkalaisiin, lähettien kielteinen suhtautuminen eräisiin maasaiden kulttuurin kannalta keskeisiin tapoihin, maasaiden haluttomuus luopua monivaimoisuudesta, yhteisön johtomiesten kielteinen suhtautuminen kristinuskoon, maasaiden nomadinen elämäntapa ja kääntymistä haluavien pelko joutua hylkiöiksi omassa yhteisössään. Näillä kaikilla epäilemättä oli merkitystä ja Groopin analyysi on hyvä siinä mielessä, että se osoittaa kääntymättömyyden syitä löytyvän sekä läheteistä että afrikkalaisista. Mutta perimmäinen syy löytyy ehkä kuitenkin muualta. Tekijä tuo useaan otteeseen esiin sen, että kristinuskon ja maasaiden uskonnon välillä oli huomattava samankaltaisuutta, todeten sitten ihmetellen (s. 85) miksi niin harvat kääntyivät kristinuskoon näistä yhtäläisyyksistä huolimatta. Ehkä se ei ollut ”näistä yhtäläisyyksistä huolimatta” vaan ”näistä yhtäläisyyksistä johtuen”. Suurten joukkojen voi olettaa kiinnostuvan uudesta uskonnosta, jos se tarjoaa uudenlaisen maailmanselityksen sellaisessa tilanteessa, jossa tällaiselle maailmanselitykselle on tarvetta yhteisön elinpiirin rajun muuttamisen takia. Maasaiden tapauksessahan kristinuskon ei tarjonnut tällaista selvästi uudenlaista maailmanselitystä, eikä sellaiselle olisi ollut tarvettakaan, koska heidän ”perinteinen” kulttuurinsa ei näytä olleen mitenkään rajun muutoksen kourissa. Näin ajatellen lähetyssaarnaajien tavoite maasaiden kristillistämistä oli ehkä jo

alun alkaen tuomittu epäonnistumaan.

Väitöskirjan lähteistö on laaja ja kiitettävän monikielinen. Tulkintojen kannalta ongelmallista on, että muutamia haastatteluja lukuun ottamatta työ perustuu puhtaasti lähetyssaarnaajien materiaaliin, joka erityisesti tarkasteltavan ajanjakson alkupuolen osalta on varsin yleisluonteista ja osin selvästi lähetypropagandaa. Lähetyssaarnaajien toimintaa ei tutkimuksessa ole siis voitu tarkastella, tavalla tai toisella, myös ulkopuolisten silmin. Ilmeisenä vaarana tällöin on, että lähettien näkemykset siirtyvät turhan suoraan tutkijan näkemyksiksi. Groop onnistuu kuitenkin välttämään tämän sudenkuopan enimmäkseen varsin mallikkaasti ja näkemään joitain asioita myös maasaiden näkökulmasta lähetyssaarnaajien aineistoa käyttäen. Paikoitellen väistämätön kuitenkin tapahtuu ja näkyy esimerkiksi lähetypropagandan huolettomana käyttönä tai asioiden tulkitsemisena lähetyksen kannalta suopealla tavalla. Lähteisiin liittyen huomiota kiinnittää myös se, että tämän tutkimuksen lähdeluku on pelkkä lyhyt lähteiden luetelo ilman minkäänlaista lähdeanalyysiä. Jostain syystä väitöskirjan tekijä on siis tietoisesti päättänyt jättää oppineisuutensa osoittamatta yhdellä tutkimuksen tekemisen keskeisimmällä osa-alueella.

Kaiken kaikkiaan Groopin tutkimuksen näkökulmaa ei voi pitää erityisen innovatiivisena ja sen analyysi jää monelta osin varsin pinnalliseksi. Jälkimmäinen seikka johtuu tarkasteltavan ajanjakson pi-

tuuden lisäksi luultavasti myös väitöskirjatyön tekemiseen käytettävissä olevien resurssien rajallisuudesta. Tämänkaltaisen aiheen syvälinen selvittäminen vaatisi vuosien työn, mutta sellaiseen väitöskirjan tekijä tuskin saisi rahoitusta. Resurssien asettamat reunaehdot huomioon ottaen voidaan sanoa Groopin tehneen hyvän yleisen tason selvityksen aiheestaan. Tutkimus sisältää paljon mielenkiintoista tietoa, joka lisää tietämystämme luterilaisesta lähetystyöstä ja luterilaisten tavoista toimia vierassa kulttuurissa. Työ luo hyvän pohjan, jolta muiden aihepiiristä mahdollisesti kiinnostuneiden tutkijoiden on hyvä ponnistaa eteenpäin kohti rajatumpien aiheiden syvällisempää analyysiä.

Kari Miettinen